

Πολιτικό σύστημα, σύνταγμα και θεσμοί

Το Σύνταγμα της Ελλάδας εγκρίθηκε από την πέμπτη Αναθεωρητική Βουλή και τέθηκε σε ισχύ στις 11 Ιουνίου 1975, ενώ αναθεωρήθηκε δύο φορές (το 1986 και το 2001). Το Σύνταγμα αποτελεί τη θεμελιώδη Χάρτα του Ελληνικού Κράτους, ως ο βασικός, ανώτερος νόμος ο οποίος καθορίζει τη μορφή του καθεστώτος και ρυθμίζει τους βασικούς κανόνες λειτουργίας του.

Το πολιτικό σύστημα της Ελλάδας, όπως αυτό ορίζεται από το νέο Σύνταγμα είναι η κοινοβουλευτική δημοκρατία. Ο πρωθυπουργός και οι υπουργοί βρίσκονται στην κορυφή της εκτελεστικής εξουσίας και η κυβέρνηση προϋποθέτει την πλειοψηφία της Βουλής.

Σε δομικό επίπεδο, το ελληνικό πολιτικό σύστημα απεδείχθη ιδιαίτερα ικανό καθώς άντεξε και ξεπέρασε τις πολιτικές κρίσεις με ικανοποιητική ευελιξία. Αυτό οφείλεται στο ότι βασίζεται σε ένα θεσμικό πλαίσιο, που μπορεί να εγγυηθεί τη σταθερή διακυβέρνηση μέσα από την εναλλαγή στην εξουσία.

Οι θεμελιώδεις αρχές του καθεστώτος περιλαμβάνουν την κυριαρχία του λαού μέσω των αντιπροσώπων του στη Βουλή (αρχή της δημοκρατίας), την κυριαρχία του νόμου, το κοινωνικό κράτος, την ισότητα, την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, την ελευθερία και τη διαφύλαξη των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων.

Επιπλέον, το Σύνταγμα προβλέπει τη διάκριση των εξουσιών ως ακολούθως:

Η νομοθετική εξουσία

Η νομοθετική εξουσία ασκείται από τη Βουλή, η οποία είναι το ανώτατο νομοθετικό σώμα του κράτους και θεσπίζει νόμους που εκδίδονται και δημοσιεύονται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας. Η σημερινή Βουλή αποτελείται από 300 βουλευτές οι οποίοι εκλέγονται με άμεσες, καθολικές, μυστικές και υποχρεωτικές εκλογές, στις οποίες μετέχουν πολίτες με νόμιμο δικαίωμα ψήφου. Η Βουλή εκλέγεται κάθε 4 χρόνια και το εκλογικό σύστημα της χώρας καθώς και οι εκλογικές περιφέρειες ορίζονται από τον νόμο.

Στην ελληνική πολιτική σκηνή κυριαρχούν σήμερα, ως επί το πλείστον, τα δύο μεγάλα κόμματα. Συγκεκριμένα, το ΠΑΣΟΚ (Πανελλήνιο Σοσιαλιστικό Κίνημα), το οποίο ιδρύθηκε το 1974 από τον Ανδρέα Παπανδρέου και κέρδισε στις περασμένες εκλογές τον Απρίλιο του 2000 και τη Νέα Δημοκρατία, η οποία ιδρύθηκε το 1974 από τον Κωνσταντίνο Καραμανλή και είναι το κυριότερο κόμμα της δεξιάς. Τα άλλα κόμματα που εκπροσωπούνται στο ελληνικό Κοινοβούλιο είναι το ΚΚΕ (Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας) και ο Συνασπισμός της Αριστεράς και της Προόδου.

Η εκτελεστική εξουσία

Η εκτελεστική εξουσία ασκείται από τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και την κυβέρνηση. Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας συντονίζει τις τρεις εξουσίες του Κράτους και εκλέγεται κάθε πέντε χρόνια από το Κοινοβούλιο με μυστική ψηφοφορία σε μια ειδική συνεδρίαση. Ο Κωνσταντίνος Στεφανόπουλος είναι ο τωρινός Πρόεδρος της Δημοκρατίας, καθώς επανεκλέχτηκε από τη Βουλή το 2000 και άρα διανύει τη δεύτερη θητεία του (εκλέχτηκε πρώτη φορά το 1995).

Μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος το 1986, οι εξουσίες του Προέδρου της Δημοκρατίας περιορίστηκαν και κατά συνέπεια, αποκλείστηκε από την άμεση και ενεργή ανάμειξη στην άσκηση πολιτικής.

Η κυβέρνηση αποτελείται από το Υπουργικό Συμβούλιο, το οποίο περιλαμβάνει τον πρωθυπουργό, τους υπουργούς, τους αναπληρωτές υπουργούς και τους υφυπουργούς. Το Υπουργικό Συμβούλιο, μαζί με τους Γενικούς Γραμματείς, είναι συλλογικά υπεύθυνο για την γενική πολιτική της κυβέρνησης, η οποία με τη σειρά της χαράσσει την πολιτική της χώρας σύμφωνα με τους όρους του Συντάγματος και του νόμου. Σήμερα υπάρχουν 19 υπουργικά τμήματα τα οποία αντιστοιχούν τα ανάλογα υπουργεία.

Ο Πρωθυπουργός διαφυλάττει την ενότητα της κυβέρνησης και κατευθύνει τόσο τις δικές της όσο και τις ενέργειες των δημόσιων υπηρεσιών εν γένει, προς την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής μέσα στο πλαίσιο του νόμου. Το ελληνικό σύστημα διακυβέρνησης έχει θέσει τον πρωθυπουργό στο επίκεντρο της διαδικασίας λήψης αποφάσεων. Τη θέση αυτή κατέχει ο Κώστας Σημίτης, πρώην καθηγητής Πανεπιστημίου και αρχηγός του ΠΑΣΟΚ. Ο Κ. Σημίτης - διαδέχτηκε τον αείμνηστο Α. Παπανδρέου - ως ηγέτης του κινήματος τον Ιανουάριο του 1996, κέρδισε τις κοινοβουλευτικές εκλογές του 1996 και επανεξελέγη το 2000.

Η δικαστική εξουσία

Η δικαστική εξουσία ασκείται από τρεις κατηγορίες δικαστηρίων με πολιτική, ποινική και διοικητική δικαιοδοσία. Την πολιτική δικαιοδοσία ασκούν τα τακτικά πολιτικά δικαστήρια, που περιλαμβάνουν τα ειρηνοδικεία, τα μονομελή και πολυμελή πρωτοδικεία, τα εφετεία και τον Άρειο Πάγο ως αναιρετικό δικαστήριο. Την ποινική δικαιοδοσία ασκούν τα ποινικά δικαστήρια, που περιλαμβάνουν τα πταισματοδικεία, τα πλημμελειοδικεία, τα δικαστήρια των ανηλίκων, τα κακουργιοδικεία, τα εφετεία και τον Άρειο Πάγο ως ακυρωτικό δικαστήριο. Τη διοικητική διαδικασία ασκούν τα διοικητικά δικαστήρια που περιλαμβάνουν τα μονομελή και πολυμελή πρωτοδικεία, τα εφετεία και το Συμβούλιο της Επικρατείας ως ακυρωτικό δικαστήριο.

Τοπική διακυβέρνηση

Η διοίκηση του κράτους οργανώνεται στη βάση της αρχής της αποκέντρωσης. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό, οι κεντρικές υπηρεσίες (εκτός από ειδικές λειτουργίες) συντονίζουν και επιβλέπουν τα τοπικά όργανα, ενώ τα τελευταία έχουν τον έλεγχο των ζητημάτων που αφορούν τις αντίστοιχες περιοχές, εφαρμόζοντας τοπικές και ευρωπαϊκές πολιτικές για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη εντός του γεωγραφικού εύρους της αρμοδιότητάς τους.

Επί του παρόντος, υπάρχουν 13 διοικητικές περιοχές σε όλη τη χώρα: 1) Αττική, 2) Δυτική Μακεδονία, 3) Ανατολική Μακεδονία και Θράκη, 4) Κεντρική Μακεδονία, 5) Ήπειρος, 6) Θεσσαλία, 7) Νησιά του Ιονίου, 8) Στερεά Ελλάδα, 9) Δυτική Ελλάδα, 10) Πελοπόννησος, 11) Βόρειο Αιγαίο, 12) Νότιο Αιγαίο, 13) Κρήτη.

Ο/Η περιφερειάρχης, που διορίζεται από την κυβέρνηση, διοικεί την κάθε περιοχή - ώστε να είναι ο αντιπρόσωπός της σε τοπικό επίπεδο και να εξασφαλίζει την εφαρμογή των πολιτικών της. Υποστηρίζει επίσης τις κεντρικές κρατικές υπηρεσίες και την κυβέρνηση για την επεξεργασία της ανάπτυξης της τοπικής πολιτικής.

Επιπλέον, σύμφωνα με το ελληνικό Σύνταγμα, η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων πραγματοποιείται από τοπικά σώματα διακυβέρνησης. Κατά συνέπεια, έχει δημιουργηθεί μια δομή πρωτοβάθμιων και δευτεροβάθμιων τοπικών αρχών και τοπικής διαχείρισης.

Οι πρωτοβάθμιες τοπικές αρχές περιλαμβάνουν τους δήμους που είναι υπεύθυνοι για τη διαχείριση των τοπικών θεμάτων. Τα σώματα αυτά, τα οποία αποτελούν την ενσάρκωση του αιώνιου πνεύματος της «κοινότητας» που διακρίνει τους Έλληνες, θεωρούνται ως ο ακρογωνιαίος λίθος της δημοκρατίας στο ελληνικό πολιτικό σύστημα, καθώς επιτρέπουν τη συμμετοχή των πολιτών στις τοπικές και δημόσιες υποθέσεις. Η αρμοδιότητά τους περιλαμβάνει τη συνολική ευθύνη για τη διαχείριση των τοπικών ζητημάτων και τη φροντίδα για την προώθηση των κοινωνικών, οικονομικών, πολιτιστικών και πνευματικών

ενδιαφερόντων των πολιτών τους. Οι δήμαρχοι, σε αντίθεση με τις προαναφερθείσες αποκεντρωμένες ενότητες, εκλέγονται από τον λαό με καθολική και μυστική ψηφοφορία.

Σύμφωνα με το Πρόγραμμα Καποδίστρια (που εισήγαγε η κυβέρνηση το 1998, επιδιώκοντας τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής δημόσιας διοίκησης και της τοπικής διαχείρισης), έλαβε χώρα η ενοποίηση των κοινοτήτων, έτσι ώστε να ξεπεραστεί η ακραία διάσπαση της τοπικής διακυβέρνησης στην Ελλάδα.

Ως αποτέλεσμα του προγράμματος αυτού για τη μεταρρύθμιση της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης, ο αριθμός των δήμων (και κοινοτήτων) μειώθηκε από 5.318 σε λιγότερους από 1.000 και οι νέοι δήμοι έχουν αναλάβει τη διαχείριση που κατείχαν παλαιότερα οι κοινότητες. Κατά συνέπεια, δημιουργήθηκαν νέοι μεγάλοι δήμοι με ευρεία εσωτερική αποκέντρωση, στην κατεύθυνση ενίσχυσης της αποτελεσματικότητας σε συνδυασμό με μια αντιπροσωπευτική, δημοκρατική δομή που βρίσκεται κοντά στον πολίτη.

Ως προς τον δεύτερο βαθμό αυτοδιοίκησης, το ελληνικό κράτος είναι οργανωμένο σε 54 νομαρχίες οι οποίες διοικούνται από τα νομαρχιακά συμβούλια και τους νομάρχες - που (από το 1994) εκλέγονται επίσης άμεσα από τον λαό. Οι δευτεροβάθμιες τοπικές αρχές ασκούν τα καθήκοντά τους, μόνο στον βαθμό που ένα συγκεκριμένο θέμα δεν εμπίπτει στις αρμοδιότητες ενός δήμου ή μιας κοινότητας.

**** Το Civilitas.GR και ο «ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΥΠΑΛΛΗΛΟΣ» προτίθενται να απομακρύνουν το κείμενο αυτό από την Ιστοσελίδα τους, εάν η αναδημοσίευσή του προσβάλλει κεκτημένα πνευματικά ή εμπορικά δικαιώματα (info@civilitas.gr)***